

تحلیل و ارزیابی جایگاه دانشگاه‌های کشور در شاخص‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی از دیدگاه دانشجویان: (مطالعه موردی دانشگاه تهران)

*حسن قلاوندی^۱، محمد حسینی^۲، زهرا مرادی^۳

۱. دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

۲. استاد گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

۳. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

تاریخ دریافت: (۱۳۹۶/۶/۷) تاریخ پذیرش: (۹۷/۳/۶)

Analysis and Evaluation of the Status of Universities in the Country in the Internationalization of Higher Education Indexes From Students' Perspectives: (Case Study of Tehran University)

*Hasan Galavandi¹, Mohammad Hasani², Zahra Moradi³

1. Associate professor of Educational Administration Department, Urmia university, Urmia, Iran.

2. professor of Educational Administration Department, Urmia university, Urmia, Iran.

3. Ph.D Candidate of Educational Administration, Urmia university, Urmia, Iran.

Received: (29/Aug/2017) Accepted: (6/May/2018)

Abstract

This research has been implemented with purpose of Analysis and evaluation of status of universities in the country in the internationalization of higher education from the perspective of students at Tehran University. The present research is applied in terms of purpose and descriptive method. The statistical population of the study consisted of Ph.D. students at the University of Tehran on the humanities campuses that using the Cochran formula, 302 individuals were selected as samples. The research data were collected through questionnaires of readiness and desire for internationalization, incentives, obstacles and quadruple internationalization approaches. For validity of the research tools, in addition to content and formal validity, construct validity was calculated using confirmatory factor analysis. The reliability of the research tools was also calculated using Cronbach Alpha coefficient. Data were analyzed by descriptive statistics and inferential statistics such as Friedman test, Chi-square, T-test. Research findings showed that students put scientific incentives on top internationalization priorities. Among the internal barriers Students chose poor Leadership and organizational vision, The bureaucracy and lack of international communication and politics of universities as the first three priorities. And among the external barriers, they chose do not prioritize internationalization, Visa restrictions by other countries and the fear of Western hegemony and the mono cultural world.

Keywords

Internationalization of Higher Education, Indicators, Internationalization Approaches, University of Tehran, Students.

چکیده

این پژوهش با هدف تحلیل و ارزیابی جایگاه دانشگاه‌های کشور در شاخص‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی از دید دانشجویان، در دانشگاه تهران اجرا شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی است. جامعه آماری پژوهش دربرگیرنده دانشجویان دکتری دانشگاه تهران در پردیس‌های علوم انسانی بود که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۰۲ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شد. داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه‌های آمادگی و تمایل به بین‌المللی‌سازی، مشوق‌ها، موانع و رویکردهای چهارگانه بین‌المللی‌سازی جمع‌آوری شد. برای روایی ابزارهای تحقیق علاوه بر روایی محتوایی و صوری، روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی محاسبه شد. پایایی ابزارهای تحقیق نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و روش‌های آمار استنباطی از جمله: آزمون فریدمن، کای دو، تی تک نمونه‌ای استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد دانشجویان مشوق‌های علمی را در الویت‌های بالاتر بین‌المللی‌سازی قرار داده‌اند. در بین موانع درونی، دانشجویان رهبری و چشم‌انداز سازمانی ضعیف، بروکراسی سنگین و روان نبودن برقراری ارتباطات بین‌المللی و سیاست‌زدگی دانشگاه‌ها را به‌عنوان سه اولویت اول انتخاب کردند و در بین موانع بیرونی، در اولویت نبودن بین‌المللی‌شدن، محدودیت ویزا از طریق کشورهای دیگر و ترس از هژمونی غربی و جهان تک فرهنگی را انتخاب کردند.

واژه‌های کلیدی

بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، شاخص، رویکردهای بین‌المللی‌سازی، دانشگاه تهران، دانشجویان.

مقدمه

جهانی‌شدن بر بسیاری از حوزه‌های زندگی تأثیر گذاشته است؛ از محصولات گرفته تا اقتصاد و صنعت کشورها، سیاست‌ها و روابط با کشورهای خارجی. فشار برای جهانی‌شدن همچنین اشکال مختلفی از آموزش عالی را ایجاد کرده است و منجر به تغییرات گسترده در آموزش عالی در بسیاری از کشورها شده است (الیچ و نایت، ۲۰۰۷)، از جمله تغییراتی که در دو دهه اخیر توجه محققان را به خود جلب کرده بین‌المللی‌کردن آموزش عالی^۲ است. بین‌المللی‌کردن آموزش عالی در واقع به‌عنوان واکنشی به پدیده جهانی‌شدن مطرح شده است.

در طول دو دهه گذشته دانشگاه‌ها، در سراسر جهان متوجه رشد سریع در فعالیت‌های بین‌المللی در بین مؤسسات شده‌اند. بین‌المللی‌شدن به مجموعه فعالیت‌های مربوط به گسترش همکاری‌ها و ارتباط علمی و دانشگاهی بین‌المللی گفته می‌شود که هدف آن فراهم‌ساختن محیط آموزشی و پژوهشی در دانشگاه‌هاست که به نحو واقعی در ارتباط و همبسته با چشم‌اندازها و پیشرفت‌های جهانی است (فاضلی، ۱۳۸۳).

بین‌المللی‌کردن آموزش عالی شامل تسهیم فعالیت‌های علمی، ترویج نوآوری و درک متقابل فرهنگ‌های مختلف با هدف بهبود زندگی و رفاه بشریت است. بنابراین، دانشگاه‌ها باید فرصت‌های مناسبی را برای زندگی و آینده‌ای بهتر برای مردم و کشور فراهم کنند. این موضوع بدون تعاملات ملی و بین‌المللی، فعالیت‌های مشترک و یادگیری از جهانیان غیرممکن به نظر می‌رسد. کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه برتر، علاوه بر ارتباطات بین‌المللی سنتی در تبادلات دانشجویی و اعضای هیئت‌علمی، توجه خود را به همکاری‌های بین‌المللی بین دانشگاهی، تدوین برنامه‌های درسی مشترک، همکاری‌های پژوهشی، انتقال فناوری و افزایش تعاملات کلامی از طریق فضای سایبری معطوف کرده‌اند (آراسته و همکاران، ۱۳۸۷).

لنتر و باگدن (۲۰۰۷) عواملی را که بر دانشگاه‌ها برای بین‌المللی‌شدن فشار می‌آورند به شرح زیر بیان کرده‌اند: سیر تکاملی بازار کار؛ جامعه علاوه بر نیاز به دانش نظری و مهارت‌های عملی به دانشجویانی نیازمند است که از زبان‌های خارجی و مهارت‌های اجتماعی و چند فرهنگی آگاه باشند. تخصصی‌شدن تحقیق‌های علمی: تخصصی‌شدن، اغلب

فرایندی را می‌طلبد که در سطح محلی ناکافی است و به تأسیس شبکه‌ها و مؤسسات علمی بین‌المللی منجر می‌شود. جذب دانشجویان خارجی: جذب این دانشجویان به توسعه برنامه‌های آموزشی، پژوهشی و تأمین منابع مالی برای دانشگاه منجر می‌شود. به‌کارگیری جدیدترین فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی: این فناوری‌ها فواصل جغرافیایی را از میان برداشته موجب ارائه خدمات علمی با کیفیت بهتر می‌شوند (فتحی و اجارگاه، عارفی و زمانی منش، ۱۳۹۰).

حامیان آموزش عالی جهانی، دلایل متعددی را برای حمایت خود بیان می‌کنند؛ مثل امکان جذب بدنه دانشجویی با نشاط‌تر و چندملیتی، دسترسی جغرافیایی و طبقاتی وسیع‌تر به آموزش عالی به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه که فاقد ظرفیت‌های لازم برای پاسخگویی به تقاضای بالای آموزش عالی هستند، توانایی برای انتقال دانش سطح جهانی به مخاطبان وسیع‌تر، برنامه درسی گسترده بین‌المللی‌تر و احتمال کاستن از هزینه‌ها و رشد شرکت‌های خصوصی در این زمینه برای حذف یارانه‌های دولتی (نایت، ۲۰۰۴).

نایت (۲۰۰۴) اظهار کرده که مجموعه‌ای از تحولات هم چون توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، رشد بازار کار بین‌المللی، تأکید روزافزون بر جامعه دانش‌بنیان، کاهش منابع عمومی اختصاص یافته به آموزش و تأکید فراوان بر اهمیت یادگیری مادام‌العمر بر پیچیدگی و اهمیت ابعاد بین‌المللی آموزش عالی افزوده است (فاضلی، ۱۳۸۳).

البته گسترش بحث بین‌المللی‌شدن آموزش عالی ممکن است منجر به برداشت‌های ناقص و غلط از این پدیده شود. به نظر جان نایت (۲۰۱۱) برخی از این برداشت‌های ناقص و غلط عبارت‌اند از:

– دانشجویان خارجی به‌عنوان عاملان بین‌المللی‌سازی: هرچه تعداد دانشجوی خارجی در مؤسسه بیشتر باشد برنامه درسی و فرهنگ سازمانی بین‌المللی شده تری خواهیم داشت.

– اعتبار سازمانی به‌عنوان عامل کیفیت: هرچه دانشگاهی بین‌المللی‌تر باشد کیفیت و اعتبار علمی بیشتری دارد.

– قراردادها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی: هرچه تعداد توافق‌های بین‌المللی و عضویت‌های شبکه‌ای بیشتر باشد یک دانشگاه پرستیژ و وجهه بیشتری دارد و باعث جذب بیشتر آن می‌شود

1. Altbach & Knight

2. Internationalization of higher education

دومین مدل وارنر مدل لیبرال^۶ است که از رقابت جهانی به همکاری جهانی تغییر یافته است. هدف این مدل برای مؤسسات آموزش عالی آماده کردن دانشجویان برای تبدیل شدن به شهروندان جهانی است. مدل لیبرال به روی فعالیت‌هایی از قبیل وسعت بخشیدن چارچوب فرهنگی در برنامه درسی، تبادلات بین‌المللی و همکاری با دامنه وسیعی از کشورها، برنامه‌ها و رویدادهایی برای افزایش شایستگی‌های جهانی تأکید دارد.

آخرین مدل وارنر مدل تغییر اجتماعی^۷ مدل لیبرال را با افزودن بعد تحلیل انتقادی اجتماعی تقویت می‌کند. مدل تغییر اجتماعی خواستار برنامه درسی است که به دانشجویان آگاهی عمیقی در موضوعات بین‌المللی و بین فرهنگی متناسب با کیفیت و عدالت بدهد و مهارت‌های ضروری برای ارتقای تغییر اجتماعی را برای آنها فراهم سازد.

آینر^۸ (۱۹۹۲) سه دلیل مهم و عمده برای بین‌المللی‌سازی مطرح کردند که به هم مرتبط هستند و در اصل در ارتباط با هم منحصربه‌فرد و قابل تفکیک نیستند:

۱- میل به امنیت ملی

۲- حفظ مزیت رقابتی اقتصادی

۳- تسریع فهم افراد از دیگر جوامع.

اسکات (۱۹۹۲) هفت دلیل و منطق را برای الزامات آموزش جهانی بیان کرده است. طبق نظر اسکات آنها عبارت‌اند از: ۱- قابلیت رقابت اقتصادی ۲- وابستگی‌های محیطی ۳- افزایش تنوع قومی و مذهبی جوامع محلی ۴- این واقعیت که اکثر شهروندان برای شرکت‌هایی با مالکیت خارجی کار می‌کنند ۵- تأثیر تجارت جهانی بر کسب‌وکارهای کوچک ۶- این حقیقت که دانش‌آموختگان دانشگاه قرار است یا افرادی از گروه‌های نژادی و قومی متفاوت از نژاد و آیین خود را یا مدیریت و نظارت کنند یا تحت نظارت آنها قرار گیرند ۷- امنیت ملی و روابط صلح‌آمیز بین ملت‌ها (کیانگ، ۲۰۰۳).

در سال ۲۰۰۳ انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها^۹ (IAU) ۱۲ مورد زیر را جزو دلایل بین‌المللی‌سازی برشمردند که عبارت‌اند از جابه‌جایی و تبادلات برای دانشجویان و معلمان، همکاری‌های آموزشی و تحقیقاتی، استانداردهای علمی و کیفیت، پروژه تحقیقی، توسعه برنامه درسی، درک بین‌المللی و

- اعتبارگذاری بین‌المللی^۱: هرچه موسسه‌ای در اعتبارگذاری بین‌المللی بیشتر بدرخشد آن مؤسسه بین‌المللی‌تر است و بنابراین دانشگاه شاخصی است.

- برندینگ جهانی^۲: به نظر برخی یک طرح بازاریابی بین‌المللی برابر است با یک نقشه و برنامه جامع بین‌المللی شدن (نایت، ۲۰۱۱).

دویت (۲۰۱۱) هم چالش‌ها و برداشت‌های غلط دربارهٔ مورد آموزش عالی را شناسایی کرده است این برداشت‌های غلط عبارت‌اند از: بین‌المللی‌شدن مساوی تدریس به زبان انگلیسی است، بین‌المللی‌شدن مساوی تحصیل در خارج از کشور است، بین‌المللی‌شدن مساوی تدریس یک موضوع با محوریت بین‌المللی است، بین‌المللی‌شدن به معنی جذب دانشجویان خارجی بیشتر است (مشابه عبارت اول نایت)، بین‌المللی‌سازی می‌تواند تنها با وجود تعداد کمی دانشجوی بین‌المللی در کلاس‌ها نیز به صورت موفقیت‌آمیز اجرا شود، شایستگی‌های بین‌المللی و بین فرهنگی قابل سنجش نبوده و معیار درستی برای بین‌المللی‌شدن نیست، هرچه یک موسسه قراردادهای بیش‌تری داشته باشد بین‌المللی‌تر است، آموزش عالی اصولاً ماهیتی بین‌المللی دارد و قابل تفکیک به دانشگاه بین‌المللی و دانشگاه غیربین‌المللی شده نیست و بین‌المللی شدن به‌خودی‌خود یک هدف است (دویت، ۲۰۱۱). همان‌طور که هنارد^۳ (۲۰۱۰) اشاره می‌کند بین‌المللی‌سازی هدفی صرف نیست بلکه محرکی برای تغییر و بهبود است که موجب تحرک دانشگاه‌ها و تبدیل شدن به دانشگاه‌های فرامرزی است.

دلایل بین‌المللی‌سازی آموزش عالی

منطق‌ها و انگیزه‌های متعددی نیز برای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی وجود دارد. وارنر^۴ (۱۹۹۲) سه مدل متفاوت را به‌عنوان الزامات بین‌المللی‌شناسایی کرد در مدل رقابتی^۵ مؤسسات آموزش عالی روی رقابت برای بازارها، ایده‌ها و تأثیرگذاری تمرکز می‌کنند. از این‌رو، مؤسسات آموزش عالی با معرفی ابعاد بین‌المللی مرتبط با برنامه درسی، آماده کردن دانشجویان برای توانمندی برای کار در بازار جهانی که نیازمند مهارت‌های دانش روابط دوجانبه و چندجانبه و به هم‌وابستگی جهانی است قابلیت رقابتشان را افزایش می‌دهند.

6. liberal model

7. social transformation model

8. Aigner

9. International Association of Universities (IAU)

1. International accreditation

2. World branding

3. Henard

4. Warner

5. competitive model

بین فرهنگی، ارتقا و پیشرفت مؤسسات، تنوع بخشیدن منابع درسی اساتید و دانشجویان، مباحث منطقه‌ای و یکپارچگی، استخدام دانشجویان بین‌المللی و تنوع بخشیدن به درآمدزایی در سال ۲۰۰۶ (۲۷-۳۰). اما مهم‌ترین تقسیم‌بندی ارائه شده منطق‌های بین‌المللی شدن را به چهار دسته تقسیم کرده است که عبارت‌اند از سیاسی، علمی، اقتصادی، اجتماعی. نایت و دویت (۱۹۹۷) دو گروه از منطق‌ها را برای بین‌المللی کردن شناسایی کرده‌اند: اقتصادی و سیاسی و فرهنگی و آموزشی. در بررسی بعدی نایت این دو گروه را به چهار منطق جدا تقسیم کرد: اقتصادی با محوریت رشد اقتصادی و رقابت‌پذیری، بازار کار و مشوق‌های مالی برای مؤسسات و دولت‌ها ۲- سیاسی شامل سیایت خارجی، امنیت ملی، همکاری فنی، صلح و درک متقابل، هویت ملی و هویت منطقه‌ای ۳- اجتماعی فرهنگی: هویت ملی-فرهنگی، شناخت بین فرهنگی، توسعه شهروندی توسعه اجتماعی ۴- علمی: بعد بین‌المللی برای تحقیق و آموزش افزایش افق‌های علمی، ساخت مؤسسات، افزایش کیفیت و استانداردهای علمی بین‌المللی (نایت، ۲۰۰۴).

کارکردها و مزایای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی

از نظر فرهنگی مهم‌ترین کارکرد بین‌المللی‌شدن آموزش عالی گسترش ارزش اصول و معانی فرهنگ ملی کشورها در عرصه بین‌المللی است. استفاده از مبادلات دانشگاهی برای توسعه فرهنگ ملی از اهمیت و الویت ویژه برخوردار است. فدریکو مایور رییس سابق یونسکو بر این نکته تأکید می‌کند که دانشگاه‌ها نهادهایی برای پیوند بیش‌تر فرهنگ‌ها و ملت‌ها با یکدیگر هستند (دویت، ۲۰۰۲: ۹۱). از دیگر کارکردهای مهم بین‌المللی‌شدن آموزش عالی ارتقای هویت ملی است. در مطالعه‌ای که نایت و دویت (۱۹۹۷) درباره کشورهای آسیایی و اقیانوسیه انجام داده‌اند نشان دادند که این کشورها با مبادلات دانشگاهی به‌عنوان ابزاری برای معرفی زبان و فرهنگ ملی از راه گسترش آموزش عالی خود به عرصه جهانی، از وابستگی صرف خود به آمریکا و چند کشور محدود غربی دیگر کاسته‌اند (واعظی و قرونه، سال نامشخص: ۵۸). همچنین تحقیقات نشان می‌دهد رهبران سیاسی که تجربه تحصیل در کشور خارجی داشته‌اند اظهار کرده‌اند این تجربه احساس ملی و وطن‌دوستی را در آنها تقویت کرده است (دویت، ۲۰۰۲: ۸۹). بین‌المللی‌شدن آموزش عالی و گسترش مبادلات دانشگاهی باعث رشد اجتماعی دانشگاهیان نیز می‌شود زیرا دامنه تجربه اجتماعی و دانش فرهنگی دانشجویان و دانشگاهیان از ملت‌ها و فرهنگ‌های مختلف

افزایش می‌یابد و باعث نوعی جهش در فرایند رشد آنها از یادگیری خلاقیت و نوآوری‌های مختلف می‌شود. مواجهه با فرهنگ‌های دیگر باعث فراگیری دانش و تجاربی می‌شود که هرگز امکان تحصیل آن‌ها در وطن برای فرد وجود ندارد. عقاید قالبی فرد شکسته می‌شود، تعصبات بیهوده تعدیل می‌شود و چشم‌انداز وسیع‌تری از جامعه و فرد برای دانشجوی خارجی به وجود می‌آید. از نظر اقتصادی استدلال می‌شود که بین‌المللی‌شدن آموزش عالی می‌تواند اقتصاد ملی کشورها را نجات دهد زیرا اولاً باعث افزایش سرعت توسعه علمی کشورها می‌شود ثانیاً انبوهی از تجارب و پیوندهای اقتصادی به وجود می‌آورد و ثالثاً تجارب و صنعت علم به‌منزله یکی از منابع اقتصادی گسترش می‌یابد. از نظر سیاسی نیز گفته می‌شود در جهان امروز آموزش بعد چهارم سیاست خارجی است. همکاری آموزشی به‌منزله نوعی سرمایه‌گذاری برای آینده روابط دیپلماتیک میان ملت‌ها محسوب می‌شود. از آنجا که اغلب نخبگان سیاسی از میان دانشگاهیان برگزیده می‌شوند آموزش‌های بین‌المللی به‌منزله نوعی معرفی فرهنگ و جامعه خود به رهبران سیاسی و مدیران ارشد آینده کشورهای جهان است. همچنین روابط دانشگاهی می‌تواند موجب استحکام روابط سیاسی و اقتصادی میان دولت‌ها شود. مخصوصاً در شرایطی که روابط سیاسی و دیپلماتیک رسمی چندان مستحکم نیست روابط دانشگاهی راهی برای تداوم و حفظ روابط و تعدیل کردن خصومت‌هاست (واعظی و قرونه، سال نامشخص: ۵۹).

با توجه به تأثیرپذیری کیفیت فعالیت‌های دانشگاه از پدیده بین‌المللی‌شدن به نظر می‌رسد که مدیران ارشد دانشگاهی بنابه دلایل زیر تمایل دارند که فعالیت‌ها و برنامه‌های بین‌المللی را در جریان دانشگاه موردنظر قرار دهند:

- ۱- بین‌المللی‌شدن آموزش عالی فرصت‌های مناسبی را برای پاسخ به بحران تأمین بودجه مؤسسات آموزش عالی فراهم می‌نماید تا درآمد اضافه‌ای را از محل درآمدهای حاصل از هزینه دانشجویان خارجی، گرنت‌های پژوهشی، کسب منابع جدید درآمدهای بین‌المللی برخاسته از یادگیری الکترونیکی و ارائه خدمات مشاوره‌ای تخصصی به دست آورد.

- ۲- ضرورت توجه به شهرت و اعتبار جامع مؤسسه‌های آموزش عالی و برنامه‌های دانشگاهی.

- ۳- پاسخ راهبردی به الزامات بیرونی نظیر آنچه در اروپا یا فرایند بلونیا یا سیاست‌های بین‌المللی آموزش عالی که ممکن است به تفکر مجدد بنیادی پیرامون تمام دوره‌های مؤسسه منجر شود.

۱۱- طراحی برنامه‌های آموزشی پیش و حین خدمت متناسب با نیازهای زمان با همکاری دانشگاه‌های گوناگون منطقه‌ای و بین‌المللی.

۱۲- همکاری مؤثر در طراحی، اجرا و ارزشیابی پروژه‌های تحقیقات بین‌المللی.

۱۳- تهیه پایگاه‌های اطلاعاتی و مشترک و برقراری ارتباط فعال و مؤثر میان دانشگاه‌ها (سرکارآرانی، ۱۳۸۱).

با وجود اهمیت و گسترش بحث بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، این موضوع در این میان آموزش عالی کشور ما با چالش‌های مختلفی که در اکثر کشورهای در حال توسعه شایع است روبه‌رو است؛ ۱- آموزش عالی در کشورهای در حال توسعه هیچ‌گاه منطبق با نیازهای جامعه گسترش نیافته است ۲- عدم کارآمدی رشته‌های تحصیلی و فقدان کیفیت دانش ارائه شده در کنار رشد اقتصادی پایین، موجبات بیکاری تعداد بسیاری از دانش‌آموختگان را فراهم کرده و کیفیت آموزش عالی، عدم افزایش و رشد اعضای هیئت‌علمی توانا در کنار افزایش کمی دانشجویان ۴- عدم ارزیابی دانشگاه‌ها و رتبه‌بندی آنها براساس معیارها و استانداردهای بین‌المللی ۵- کمبود امکانات مالی و ارتباط مستقیم آن با مشکلات اقتصادی و میزان توسعه کشورهای ۶- تعداد زیاد متقاضیان ورود به دانشگاه و محدودیت‌های دانشگاه‌ها در پذیرش دانشجویان ۷- عدم هماهنگی برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها با نیازهای روز ۸- عدم هماهنگی ساختار آموزش عالی با استانداردهای بین‌المللی ۹- انعطاف‌ناپذیری ساختار آموزش عالی و عدم وجود نیروی انسانی متخصص (نیازآذری و خسروآبادی، ۱۳۹۲). خیل عظیمی از دانشجویان کشور برای ادامه تحصیل به کشورهایی که در برخی موارد به نظر می‌رسد از سطح علمی از دانشگاه‌های درجه‌دو و سه دانشگاه‌های ما هم‌سطح پایین‌ترند می‌روند. ایران پذیرای ۱/۰ درصد از دانشجویان بین‌المللی است و درعین حال ۱۰۱ درصد از دانشجویان بین‌المللی را ایرانیان مشغول به تحصیل در خارج از کشور تشکیل می‌دهند (حکیم‌زاده، ۱۳۸۹).

به نظر می‌رسد اگر دانشگاه‌های ما در حوزه بین‌المللی کردن آموزش عالی به موفقیت چشمگیری رسیده بودند بسیاری از مشکلاتی که نتیجه مستقیم و غیرمستقیم عملکرد دانشگاه در جامعه است به‌گونه‌ای دیگر رقم می‌خورد.

اگر بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در اولویت نظام آموزشی ما قرار بگیرد طبعاً مسئله کیفیت و تأمین هزینه‌ها نیز تحت‌تأثیر قرار خواهد گرفت. زیرا با پیاده‌کردن شاخص‌های

۴- دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی را بر آن می‌دارد که در همه سطوح مدیریتی و اجرایی به صورت انتقادی درباره عملکردهای راهبردی خود در حوزه بین‌المللی بازبینی انجام دهند و درباره چگونگی اصلاح و بهبود امور تصمیم‌گیری نمایند.

۵- دریافت پیشنهادهای بهبود خارجی بی‌طرفانه و صادقانه از سلامت و کیفیت برنامه‌های آموزشی و سیستم حمایتی.

۶- بازشناسی موفقیت‌های هم‌تایان و تعیین مقاصد راهبردی (برندنبورگ و دویت، ۲۰۱۱: ۱۵).

راهکارهای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی

برخی از مهم‌ترین طرح‌ها، برنامه‌ها و راهکارهای علمی بین‌المللی شدن آموزش عالی که حاصل تجربه جهانی است و در مباحث گوناگون پژوهشگران آموزش عالی در اجلاس‌های بین‌المللی بر آنها تأکید شده عبارت‌اند از:

۱- بازنگری برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها و ارائه واحدهایی با محتوای شناخت جامعه جهانی و مسائل بین‌المللی.

۲- توسعه منابع انسانی دانشگاه‌ها.

۳- گسترش همکاری فرهنگی و علمی به‌ویژه از طریق اتحادیه‌های دانشجویان و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها.

۴- ارائه برنامه‌هایی که دانشجویان را با توانایی و مهارت‌های فعالیت در عرصه بین‌المللی به‌ویژه در امور بازرگانی، ارتباطات و مدیریت و غیره آشنا سازد.

۵- طراحی برنامه‌های درسی ویژه دانشجویان خارجی پذیرفته شده.

۶- بهسازی ساختار اداری، مالی، مدیریتی و اجرای دانشگاه‌ها برای فراهم آوردن امکان همکاری‌های علمی بین‌المللی بیش‌تر و مؤثرتر.

۷- غنی‌سازی محیط‌های دانشگاهی برای انجام فعالیت‌های آموزشی، پژوهش ملی و بین‌المللی با استانداردهای قابل‌قبول فراتر از حوزه ملی.

۸- همکاری مؤثر در طراحی، اجرا و ارزیابی پروژه‌های تحقیقات بین‌المللی.

۹- ایجاد آمادگی لازم در سطوح گوناگون مدیریت دانشگاه‌ها، برای گسترش بین‌المللی شدن آموزش عالی

۱۰- طراحی بخشی از دوره تحصیلات دانشگاهی با رویکرد تلفیقی و با تأکید بر مهارت‌های میان فرهنگی.

اقتصادی و پیشرفت صنعتی شود و می‌تواند فهم بین فرهنگی بین افراد را نیز افزایش دهد. اوایل (۲۰۰۷) مهم‌ترین منطق‌های بین‌المللی شدن را بهبود کیفیت، پرستیژ علمی و دانشگاهی و مزیت رقابتی در سطح ملی بین‌المللی سازی به منظور کسب سود و منافع مالی و یا ابزاری برای فهم و درک بهتر فرهنگی می‌داند.

سات (۲۰۰۹) موانع پیش روی بین‌المللی شدن را فقدان رقابت، نگرش منفی به امر بین‌المللی سازی، نبود انگیزه در بین‌المللی سازی آموزش عالی، فقدان دانش و تخصص شخصی، فقدان منابع مالی، ساختار آموزشی معرفی می‌کند. فتیحی و اجارگاه، عارفی، زمانی منش (۱۳۹۱) مهم‌ترین چالش‌های آموزش عالی بین‌المللی را چالش‌های مالی، فرهنگی، فناورانه، ساختاری، دیپلماتیکی و دانشگاهی می‌دانند از نظر آنها مهم‌ترین چالش فرهنگی آموزش عالی بین‌المللی ضعف در فضای اجتماعی جذاب و برانگیزاننده، مهم‌ترین چالش ساختاری عدم اعطای استقلال به دانشگاه‌ها برای جذب دانشجویان خارجی، مهم‌ترین چالش دیپلماتیک بسته بودن درب‌های آموزش عالی برای اجرا کردن طرح‌های جدید، مهم‌ترین چالش فناورانه را کمبود آزمایشگاه‌های به روز، مهم‌ترین چالش مالی را کمبود بودجه دانشگاه‌ها و مهم‌ترین چالش دانشگاهی را عدم ارائه بخشی از برنامه‌های آموزشی به زبان انگلیسی بیان کرده‌اند. کارشکی و همکاران (۱۳۹۲) مهم‌ترین مشکلات و موانع بین‌المللی شدن آموزش عالی در ایران را مواردی چون فقدان برنامه‌ریزی، وجود مشکلات ساختاری در نظام مدیریت آموزش عالی، چالش‌های مرتبط با زبان انگلیسی، محدودیت توسعه کمی در آموزش عالی و فقدان روابط بین‌المللی قوی می‌داند.

فرایند بین‌المللی سازی آموزش عالی نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری منطقی و درازمدت است؛ مثلاً فرایند بین در سیستم‌های آموزش عالی استونی در قالب مشوق‌هایی بلندمدت دنبال شد؛ مشوق‌ها در مرحله اول سیاسی و اقتصادی، تعهد نهادینه شده به بین‌المللی سازی، کسب جایگاه سیاسی برای توسعه آموزش عالی اروپایی و در مرحله دوم کسب اعتبار، مشروعیت، افزایش رقابت و در مرحله سوم ایجاد رویکردهای خلاقانه و ایجاد سیستم‌های ارزشی جدید است (ساوا و دانسیو، ۲۰۱۵) یا در بین‌المللی سازی دانشگاه‌های کشور لتونی (جوریس، اینگوا لینا، ۲۰۱۴) مدیریت تغییر آن فرایندی تدریجی و بیشترین تمرکز فعالیتی در راستای بین‌المللی سازی به ترتیب اولویت روی ۱- مهارت‌های زبان انگلیسی دانشجویان و اعضای هیئت علمی ۲- منابع مالی

بین‌المللی مورد قبول برای یک دانشگاه توجه و حساسیت نسبت به کیفیت بیشتر می‌شود. نتایج پژوهش‌ها هم نشان می‌دهد که رابطه مثبتی بین‌المللی شدن و کیفیت آموزش عالی وجود دارد (جانگ^۱، ۲۰۰۹). همچنین با جذب دانشجویان یا اعزام نیروی کار از سوی دانشگاه به کشورهای دیگر منبع درآمد دانشگاه‌ها از بودجه‌های دولتی به درآمدهای اختصاصی تغییر خواهد کرد. همان‌طور که نایت نیز معتقد است اگر تأمین بودجه و پشتیبانی مالی برای آموزش عالی به‌عنوان یک تعبیر و چالش برای بین‌المللی شدن شناخته نشود موضوع مهمی مورد غفلت واقع می‌شود (نایت، ۲۰۰۸). در عصر جهانی شدن و تکنولوژی بی‌سیم، پروژه‌های برنامه‌ریزی مشترک بین‌المللی می‌تواند فارغ‌التحصیلان را با مهارت‌های لازم برای فعالیت حرفه‌ای در بافت ملی یا بین‌المللی تجهیز کند. ضرورت بین‌المللی کردن آموزش عالی در سطح منطقه‌ای نیز به چند علت مهم است. اولین مورد جایگاه منطقه‌ای ایران است که به لحاظ سیاسی اقوام و فرهنگ‌ها و مذاهب مختلف را در خود جای داده است و به لحاظ اقتصادی ایران یکی از بزرگ‌ترین ملت‌ها و دومین اقتصاد بزرگ در خاورمیانه است و دارای استقلال زبانی و مذهب است. در سطح آماری ایران بعد از اندونزی، پاکستان، هند و بنگلادش پنجمین کشور بزرگ مسلمان است و تنها قدرت شیعه در جهان (سیا^۲، ۲۰۰۹). همچنین کشور ما از حوزه‌های علمی و آموزشی منحصربه‌فرد در قاره آسیا و خاورمیانه برخوردار است. کشور ما به لحاظ تعداد بالای دانش‌آموختگان مطرح در دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور قابلیت جذب دانشجویان و ایجاد و توسعه رشته‌های جدید و دارای جایگاه جهانی رادار است. بدون توجه به بین‌المللی کردن آموزش عالی کشورمان در بسیاری از سیاست‌ها و راهبردهایی که برای ارتقای نظام آموزشی‌مان در نظر گرفته است با شکست مواجه خواهد شد. زیرا نظام آموزشی و به تبع آن نظام آموزش عالی سیستمی باز است و نمی‌تواند در محیطی بسته به فعالیت پردازد و هیچگونه تبدالی با دنیای بیرون نداشته باشد چون در این صورت رو به زوال خواهد بود.

سیا (۲۰۰۹) در تحقیق خود نشان داد که بین‌المللی سازی آموزش عالی ایران هرچند ممکن است منجر به رقابت نابرابر و غیرمنصفانه آموزشی، فرسایش فرهنگی و فرار مغزها شود اما می‌تواند باعث پیشرفت علمی، بازسازی

اهداف زیر است؛ ۱- بررسی نگرش دانشجویان نسبت به بین‌المللی‌شدن دانشگاه ۲- بررسی دلایل و منطوق‌های مشوق برای بین‌المللی‌شدن دانشگاه ۳- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیت ۴- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد شایستگی ۵- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فرایندی ۶- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد روحیه‌ای ۷- مشخص کردن عوامل تضعیف‌کننده بین‌المللی‌شدن دانشگاه.

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش از نظر هدف جزو تحقیقات کاربردی است به این معنی که نتایج این تحقیق قابلیت استفاده در نهادهای آموزش عالی و دانشگاه‌ها را دارد و از نظر روش تحقیقی توصیفی است. جامعه آماری این پژوهش دربرگیرنده کلیه دانشجویان دکتری دانشگاه تهران در پردیس‌های علوم انسانی، علوم اجتماعی و رفتاری بود که مجموعه شامل ۱۳ دانشکده است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کولران استفاده شد و تعداد ۳۰۲ دانشجو به‌عنوان نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شد. در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است؛ پس از بررسی پیشینه پژوهش و مبانی نظری، مؤلفه و گویه‌های شناسایی شده در مرحله مطالعه کتابخانه‌ای، مبنای طراحی گویه‌های چهار پرسشنامه تحقیق قرار گرفت که عبارت‌اند از؛ پرسشنامه مربوط به آمادگی و تمایل به بین‌المللی‌سازی؛ در این پرسشنامه با توجه به مزایا و معایب احتمالی بین‌المللی‌سازی چهار گویه موافق در مقابل چهار گویه مخالف بین‌المللی‌سازی قرار گرفته تا پاسخ‌دهندگان با توافق یا عدم توافق خود نسبت به آنها دیدگاه خود را مشخص کنند. پرسشنامه مربوط به مشوق‌های بین‌المللی‌سازی؛ مشوق‌ها در ۵ طبقه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، علمی و برندینگ (مزیت رقابتی) تقسیم‌بندی شده‌اند و در مجموع ۲۴ عبارت برای سنجش این مفهوم در نظر گرفته شده است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه با توجه به الویت‌بندی آنها، از مهم‌ترین (۱) تا کم‌اهمیت‌ترین (۲۴) است. پرسشنامه‌های مربوط به رویکردهای بین‌المللی‌سازی از چهار پرسشنامه تشکیل شده است که عبارت‌اند از؛ پرسشنامه رویکرد فعالیت؛ این پرسشنامه از ۳۵ سؤال و چهار مؤلفه فعالیت‌های علمی و آموزشی، فعالیت‌ها و امور پژوهشی،

فراوان برای حمایت از انتقال دانشجویان و اساتید و پروژه‌های بین‌المللی ۳- ایجاد برنامه‌های مطالعاتی بین‌رشته‌ای درخواست شده ۴- افزایش مبادلات دانشجویی بین‌المللی بوده است. لیو (۲۰۱۰) در پژوهشی به‌ضرورت دفع چند چالش اشاره دارد که عبارت‌اند از: ۱- نیاز به یک سیستم همکاری باز جهت تبادل تجارت و منابع در سطح بین‌المللی وجود دارد ۲- نیاز به تقویت ساختاری در آموزش بین‌المللی دارند. ۳- نوآوری‌های بین‌المللی‌سازی در دانشکده‌ها به کار گرفته شوند ۴- فرهنگ ثبت اطلاعات بین‌المللی‌سازی جهت استفاده محققان داخل و خارج از دانشگاه در دانشگاه‌ها رایج شود. وی وجود محیط شبکه‌ای و فناورانه در نظام آموزش عالی را موجب هدایت این نظام به سوی بین‌المللی‌کردن می‌داند. غلامی (۱۳۹۲) راهکارهای ارائه شده در راه توسعه آموزش عالی را برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت در زمینه روش استفاده از ابزارهایی برای آموزش دانش فرامرزی، موظف بودن اساتید به انجام پژوهش فرامرزی، اعطای فرصت مطالعاتی و پژوهشی خارج از مرزهای جغرافیایی به استادان، قدردانی مناسب از استادان پژوهشگر، ارتباط بین پژوهشگران و مدیران، توجه به تحقیقات مشارکتی در دانشگاه‌ها، توجه به سرمایه‌گذاری در سازمان‌های تحقیقاتی می‌داند. اسدی و خوشناموند (۱۳۹۲) مهم‌ترین راهبردها و اقدامات برای بین‌المللی‌شدن مراکز آموزش عالی را گسترش ظرفیت برابر جنسیتی و عدالت آموزشی در رشته‌های دانشگاهی، توسعه کیفیت آموزش‌های مجازی و از راه دور و تقویت زیرساخت‌های ارتباط اینترنتی، استفاده از اشتراکات زبانی و فرهنگی در جهت جذب حمایت خارجی و همکاری‌های علمی در سطح منطقه، تسهیل دسترسی اساتید و دانشجویان به منابع علمی و تقویت امکان بورس تحصیلی و فرصت‌های مطالعاتی، تلاش در راستای کاربرد علمی و تجاری دستاوردهای علمی و مشارکت در پژوهش‌های بین‌المللی، ایجاد فرصت‌های مناسب برای جلوگیری از فرار مغزها، به‌کارگیری نیروهای متخصص در آموزش عالی، ایجاد اصلاحات پیوسته در نظام دانشگاهی و تلاش برای رفع موانع رقابت از جمله تحریم‌های بین‌المللی می‌دانند. برخی از ابعاد بین‌المللی‌شدن آموزش عالی مورد تحقیق و بررسی محققان قرار گرفته و در صورت انجام پژوهش‌هایی از این دست، به خصوص انجام تحقیق با همکاری و مشارکت دانشگاهیان و کسب اطلاعات عینی و ملموسی از آنها، می‌توان در سطوح مدیریتی و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت از نتایج آنها استفاده ملی و کاربردی کرد. بر این اساس این تحقیق به‌دنبال بررسی

افزایش روایی ابزار پژوهش در این تحقیق و پس از مرحله مطالعه کتابخانه‌ای، پرسشنامه‌های اولیه تهیه شد و محقق روایی محتوایی و صوری با استفاده از نظر متخصصان و روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بررسی و تأیید شد.

یافته‌های پژوهش

۱- تعیین نگرش دانشجویان نسبت به بین‌المللی‌شدن دانشگاه

جدول (۱) نگرش دانشجویان موافق و مخالف نسبت به بین‌المللی‌شدن دانشگاه را نشان می‌دهد.

فعالیت‌های فوق درسی، روابط و خدمات برون دانشگاهی و فرامرزی تشکیل شده است. پرسشنامه رویکرد شایستگی: این پرسشنامه از ۳ مؤلفه مهارت‌های دانشی، فرهنگی و رفتاری و ۱۹ سؤال تشکیل شده است. پرسشنامه رویکرد فرایندی: این پرسشنامه از ۴ مؤلفه مدیریت و برنامه‌ریزی، عملیاتی‌کردن، خدمات و منابع انسانی و ۲۱ سؤال تشکیل شده است. پرسشنامه رویکرد روحیه‌ای: برای سنجش این مؤلفه با توجه به تأکید به فرهنگ حمایتی در تعریف مفهوم آن قسمتی از سؤالات پرسشنامه فرهنگ‌سازمانی والچ که مربوط به فرهنگ حمایتی بود استخراج و عبارات متناسب با موضوع تعبیر داده شد.

شیوه نمره‌گذاری تمامی پرسشنامه‌های رویکردهای بین‌المللی‌سازی در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت است. برای

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون کای دو مربوط به نگرش دانشجویان نسبت به بین‌المللی‌شدن دانشگاه

عبارات	وضعیت	$\frac{\chi^2}{df}$	$\frac{\chi^2}{df}$	Chi-Square	df	sig
بین‌المللی‌کردن آموزش عالی از اولویت‌های اصلی نظام آموزشی کشور است.	مخالف	۱۰۱	۳۳.۶	۳۰/۷۲۰	۱	./۰۰۰
	موافق	۱۹۴	۶۴.۱			
	نامشخص	۷	۲.۳			
	مجموع	۳۰۲	۱۰۰			
بین‌المللی‌شدن باعث ارتقای کیفیت دانشگاه و بهبود کیفیت تحصیلی می‌شود	مخالف	۱۶	۵.۳	۲۳۵/۸۵۳	۱	./۰۰۰
	موافق	۲۷۹	۹۲.۴			
	نامشخص	۷	۲.۳			
	مجموع	۳۰۲	۱۰۰			
بین‌المللی‌شدن باعث از دست رفتن هویت ملی می‌شود	مخالف	۲۶۸	۸۸.۷	۲۰۰/۷۵۳	۱	./۰۰۰
	موافق	۲۷	۹.۰			
	نامشخص	۷	۲.۳			
	مجموع	۳۰۲	۱۰۰			
بین‌المللی‌شدن مهارت‌های بین فرهنگی و همبستگی بین‌المللی را افزایش می‌دهد	مخالف	۱۶	۵.۳	۲۳۷/۴۳۶	۱	./۰۰۰
	موافق	۲۷۸	۹۲			
	نامشخص	۸	۲.۷			
	مجموع	۳۰۲	۱۰۰			
بین‌المللی‌شدن باعث فرار مغزها و راحت‌تر شدن قوانین مهاجرت می‌شود	مخالف	۲۵۷	۸۵	۱۵۵/۵۲۰	۱	./۰۰۰
	موافق	۳۸	۱۲.۶			
	نامشخص	۷	۲.۳			
	مجموع	۳۰۲	۱۰۰			
دانشجویان ما تمایلی به تحصیل و فعالیت در یک دانشگاه بین‌المللی ندارند	مخالف	۲۷۸	۹۲	۲۳۲/۳۲۰	۱	./۰۰۰
	موافق	۱۷	۵.۶			
	نامشخص	۷	۲.۳			
	مجموع	۳۰۲	۱۰۰			
اساتید ما تمایلی به تدریس و فعالیت در یک دانشگاه	مخالف	۲۵۲	۸۳.۴	۱۵۳/۶۷۸	۱	./۰۰۰

			موافق		بین‌المللی ندارند
			۱۴	۴۲	
			نامشخص	۸	۲.۷
			مجموع	۳۰.۲	۱۰۰
			مخالف	۲۳۶	۷۸.۱
			موافق	۵۶	۱۸.۶
			نامشخص	۱۰	۳.۳
			مجموع	۳۰.۲	۱۰۰
اساتید و دانشجویان در برابر تغییرات حاصل از بین‌المللی شدن ترس دارند و مقاومت می‌کنند	۱	۱۰۷/۸۸۲	۱	۰/۰۰۰	

بر اساس یافته‌های پژوهش اکثر دانشجویان گویه‌هایی را که نشانگر حمایت از بین‌المللی‌سازی آموزش عالی است را انتخاب کرده‌اند و معتقدند که بین‌المللی‌شدن باعث ارتقای کیفیت بوده و تهدیدی برای فرهنگ و هویت ملی کشور محسوب نمی‌شود. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت تمایل به بین‌المللی‌شدن و طرز فکر موافق با این جریان در دانشگاه بین دانشجویان وجود دارد و این گام از چرخه بین‌المللی‌سازی ایجاد شده و دانشگاهیان دید مثبت به حضور در عرصه جهانی دارند. نتایج یافته‌ها موافق با یافته‌های چویی (۲۰۰۳) است.

۲- تعیین دلایل و منطقی‌های مشوق برای بین‌المللی‌شدن دانشگاه

برای بررسی این هدف، مهم‌ترین دلایل و مشوق‌های دانشگاه برای بین‌المللی‌شدن در اختیار دانشجویان قرار گرفت تا آنها را رتبه‌بندی کنند؛ نتایج به‌دست آمده به شرح جدول زیر است:

جدول بالا تعداد و درصد دانشجویان موافق و مخالف نسبت به بین‌المللی‌شدن دانشگاه را نشان می‌دهد. بر این اساس می‌توان گفت:

که غالب دانشجویان موافق‌اند که: بین‌المللی‌کردن آموزش عالی از اولویت‌های اصلی نظام آموزشی کشور است. بین‌المللی‌شدن باعث ارتقای کیفیت دانشگاه و بهبود کیفیت تحصیلی می‌شود و بین‌المللی‌شدن مهارت‌های بین فرهنگی و همبستگی بین‌المللی را افزایش می‌دهد.

و غالب دانشجویان مخالف‌اند که: بین‌المللی‌شدن باعث از دست رفتن هویت ملی می‌شود، بین‌المللی‌شدن باعث فرار مغزها و راحت‌تر شدن قوانین مهاجرت می‌شود، دانشجویان ما تمایلی به تحصیل و فعالیت در یک دانشگاه بین‌المللی ندارند، اساتید ما تمایلی به تدریس و فعالیت در یک دانشگاه بین‌المللی ندارند و اساتید و دانشجویان در برابر تغییرات حاصل از بین‌المللی‌شدن ترس دارند و مقاومت می‌کنند.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون فریدمن مربوط به مهم‌ترین دلایل و مشوق‌های دانشگاه برای بین‌المللی‌شدن از دیدگاه دانشجویان

رتبه	میانگین	الویت بندی	مشوق
۱۶/۳۱	ارتقای کیفیت	۱	علمی
۱۵/۵۲	تولید دانش	۲	علمی
۱۵/۴۸	وسعت بخشیدن به افق فکری علمی	۳	علمی
۱۴/۴۹	نایل شدن به استانداردهای علمی بین‌المللی	۴	علمی
۱۴/۴۰	بازار کار	۵	اقتصادی
۱۴/۲۷	تبدیل شدن به قطب علمی در منطقه	۶	برندینگ
۱۳/۹۸	توسعه و توانمندی اساتید و دانشجویان	۷	برندینگ
۱۳/۸۸	اتخاذ روشی بین‌المللی در تدریس و تحقیق	۸	علمی
۱۳/۶۷	همکاری‌های فنی برای توسعه کشور، توسعه اقدامات مشارکتی	۹	سیاسی
۱۲/۸۴	کسب جایگاه در رتبه‌بندی‌های دانشگاهی	۱۰	برندینگ
۱۲/۳۱	کسب درآمد	۱۱	اقتصادی
۱۲/۲۷	صلح جهانی و درک متقابل	۱۲	سیاسی
۱۲/۲۶	مطرح شدن دانشگاه به‌عنوان مکانی برای یادگیری، پژوهش و بحث اجتماعی	۱۳	فرهنگی و اجتماعی

میانگین رتبه	الویت بندی	مشوق
۱۲/۰۷	۱۴	اقتصادی
۱۱/۷۹	۱۵	برندینگ
۱۱/۵۵	۱۶	علمی
۱۱/۴۶	۱۷	فرهنگی و اجتماعی
۱۱/۳۵	۱۸	اقتصادی
۱۱/۳۲	۱۹	سیاسی
۱۱/۱۴	۲۰	قابلیت‌های جهانی فراملی، بین فرهنگی و بین‌المللی
۱۰/۷۶	۲۱	فرهنگی و اجتماعی
۱۰/۳۹	۲۲	فرهنگی و اجتماعی
۸/۷۲	۲۳	اقتصادی
۷/۷۹	۲۴	پیوستن به ائتلاف‌های استراتژیک
sig	df	Chi-Square
۰/۰۰۰	۲۳	۴۶۱/۳۷۹

یافته‌های پژوهش با یافته‌های چویی (۲۰۰۳)، تام باسیا (۲۰۰۵) و اوپلا (۲۰۰۷)، لاوانکارا (۲۰۱۳) مطابقت دارد.

۳- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیتی

در ادامه و برای مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکردهای مختلف، علاوه بر استفاده از آزمونی تک نمونه‌ای {عدد ۳ به‌عنوان عدد مفروض (سطح مطلوب یا میانگین) در نظر گرفته شد}، با توجه به میانگین‌های به‌دست آمده برای هر مؤلفه و نیز طیف ۵ درجه‌ای لیکرت، قضاوت درخصوص مؤلفه‌ها، در سه وضعیت نامطلوب ۱-۲/۳۳، نسبتاً مطلوب ۳/۶۷-۳/۳۴ و مطلوب ۵-۳/۶۸ انجام شد؛

بررسی نتایج آزمون فریدون درخصوص اولویت‌بندی مهم‌ترین دلایل و مشوق‌های دانشگاه برای بین‌المللی‌شدن از دیدگاه دانشجویان (جدول ۲)، بیانگر وجود تفاوت معنی‌دار در ترتیب اولویت مهم‌ترین دلایل و مشوق‌های دانشگاه برای بین‌المللی‌شدن از دیدگاه دانشجویان است ($\text{Chi-Square}=461/379$; $\text{sig}=0/000$) براساس دیدگاه دانشجویان، عوامل علمی رتبه‌های نخست اولویت‌بندی را به‌عنوان مشوق‌های اصلی بین‌المللی‌کسب کرده‌اند که عبارت‌اند از ارتقای کیفیت، تولید دانش، وسعت بخشیدن به افق فکری علمی و نائل‌شدن به استانداردهای علمی.

در تبیین نحوه قرارگرفتن مشوق‌ها می‌توان گفت که دانشجویان از دیدگاه مسائلی که خود درگیر آن هستند به موضوع نگاه کرده‌اند و موارد علمی را مهم‌ترین علت و انگیزه برای ورود در بحث بین‌المللی‌شدن دانشگاه دانسته‌اند.

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط

به وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیتی

نمره مفروض: ۳							
فراوانی میانگین انحراف استاندارد نمره تی درجه آزادی سطح معنی‌داری							
برنامه‌های علمی و آموزشی	۳۰۲	۲/۷۰۲	۰/۶۷۷	-۷/۶۶۸	۳۰۱	۰/۰۰۰	نسبتاً مطلوب

نمره مفروض: ۳						
سطح مطلوبیت						
فراوانی میانگین انحراف استاندارد نمره تی درجه آزادی سطح معنی‌داری						
فعالیت‌ها و امور پژوهشی	۳۰۱	۲/۹۶۷	۰/۶۲۷	-۰/۹۱۱	۳۰۰	۰/۳۶۳ نسبتاً مطلوب
فعالیت‌های فوق درسی	۳۰۱	۲/۵۸۵	۰/۹۱۸	-۷/۸۴۹	۳۰۰	نسبتاً مطلوب
روابط و خدمات برون دانشگاهی و مرزی	۳۰۲	۲/۵۹۶	۰/۶۹۲	-۱۰/۱۳۴	۳۰۱	نسبتاً مطلوب
رویکرد فعالیتی (کل)	۳۰۲	۲/۷۱۶	۰/۵۹۶	-۸/۳۱۶	۳۰۱	نسبتاً مطلوب

پس نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه در مؤلفه‌های ذکر شده در حد کم ارزیابی شده است.

همچنین براساس اطلاعات جدول فوق، همه مؤلفه‌ها در دامنه ۳/۶۷-۲/۳۴ قرار دارند به عبارت دیگر همه مؤلفه‌ها در دامنه نسبتاً مطلوب قرار دارند.

رویکرد فعالیتی شایع‌ترین و رایج‌ترین رویکرد مورد استفاده در جهت بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در سراسر جهان تاکنون است (دویت، ۲۰۰۲). بنابراین، عدم توجه به این قسمت و برطرف نکردن ضعف در آن به معنای از دست دادن قدرت رقابت در این مسیر نسبت به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی سایر کشورها است. مصداق این عبارت کشورهای همسایه ایران و کشورهای عربی است که با تلاش درزمینه علمی و ارتباطات علمی و برگزاری و میزبانی همایش‌های بین‌المللی گوناگون و دعوت از اساتید و دانشجویان دیگر کشورها زمینه را برای بین‌المللی‌شدن دانشگاه آماده می‌کنند. پایین بودن سطح میانگین در این رویکرد نشانگر این است که حتی اگر ظرفیت‌های بسیاری در دانشگاه وجود داشته باشد هنوز اقدامات چنان‌که درخور دانشگاه باشد صورت نگرفته است و دانشجویان این فعالیت‌ها را درروند جاری و برنامه‌های معمول دانشگاه نمی‌بینند. یافته‌های پژوهش برخلاف یافته‌های هانگ (۲۰۰۳) است و نتایج تحقیق مذکور نشانگر اقدامات بسیار درزمینه رویکرد فعالیتی است.

۴- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد شایستگی

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۳) درخصوص مشخص کردن وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیتی، حاکی از آن است که مقدار آماره به دست آمده ($t=-۸/۳۱۶$) در سطح معنی‌داری $P \leq ۰/۰۱$ به لحاظ آماری معنی‌دار بوده ($sig=۰/۰۰۰$) و از این رو، فرض صفر مبنی بر عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه رد می‌شود. در واقع، نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیتی (۲۰۷۱)، کمتر از میانگین فرضی (۳) است. از سوی دیگر نتایج نشان می‌دهد وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیتی از دید دانشجویان، در مؤلفه «فعالیت‌ها و امور پژوهشی» ($t=-۰/۹۱۱$; $sig=۰/۳۶۳$)، به لحاظ آماری معنی‌دار نبوده و از این رو، فرض صفر مبنی بر عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه رد نشده لذا، نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه در مؤلفه «فعالیت‌ها و امور پژوهشی» برابر با میانگین فرضی می‌باشد.

همچنین نتایج نشان می‌دهد وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد فعالیتی از دید دانشجویان، در مؤلفه‌های «برنامه‌های علمی و آموزشی» ($t=-۷/۶۶۸$; $sig=۰/۰۰۰$)، «فعالیت‌های فوق درسی» ($t=-۷/۸۴۹$; $sig=۰/۰۰۰$) و «روابط و خدمات برون دانشگاهی و مرزی» ($t=-۱۰/۱۳۴$; $sig=۰/۰۰۰$)؛ به لحاظ آماری معنی‌دار بوده و از این رو، فرض صفر مبنی بر عدم وجود تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه رد شده و فرض خلاف مبنی بر وجود تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه تأیید می‌شود.

جدول ۴. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط به وضعیت بین‌المللی‌شدن دانشگاه از منظر رویکرد شایستگی

نمره مفروض: ۳						
سطح مطلوبیت						
فراوانی میانگین انحراف استاندارد نمره تی درجه آزادی سطح معنی‌داری						
مهارت‌های دانشی	۳۰۲	۲/۱۶۷	۰/۸۰۰	۳/۶۵۱	۳۰۱	نسبتاً مطلوب
مهارت‌های رفتاری	۳۰۲	۳/۶۱۹	۰/۷۹۳	۱۳/۵۹۲	۳۰۱	نسبتاً مطلوب
مهارت‌های بین فرهنگی	۳۰۲	۳/۹۴۹	۰/۶۴۴	۲۵/۵۹۵	۳۰۱	مطلوب

رویکرد شایستگی (کل)	۳۰۲	۳/۵۷۸	۰/۶۲۷	۱۶/۰۶۰	۳۰۱	۰/۰۰۰	نسبتاً مطلوب
---------------------	-----	-------	-------	--------	-----	-------	--------------

برخوردار ساختن دانشجویان از زمینه‌های بین‌المللی با دشواری مواجه خواهد شد (کوزیل و همکاران، ۲۰۱۱). با توجه به یافته‌های پژوهش دانشجویان در خودارزیابی صورت گرفته کم‌ترین توانایی خود را در مهارت‌های دانشی و بیش‌ترین مهارت خود را در مهارت‌های بین فرهنگی دانسته‌اند و به این معنی که خود معتقدند درک وسیعی از جهان اطراف دارند و ظرفیت تعامل و زندگی در محیط جهانی و دانشگاهی بین‌المللی را دارا هستند و می‌توانند فراتر از عقاید و خواسته‌های خود بیندیشند و عمل کنند اما معتقدند مهارت‌های لازم برای زندگی در جوامع رشد یافته و سواد موردنیاز قرن حاضر از جمله فناوری و زبان انگلیسی را به اندازه کافی دارا نیستند و آن را کمتر از دیگر مهارت‌ها برآورد کرده‌اند. به نظر می‌رسد دانشجویان خود بر این واقعیت اذعان دارند که باوجود علاقه به بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و دارا بودن بینش بین‌المللی در زمینه دانش مؤثر بر موفقیت در دانشگاه‌ها و تبدیل به محیط آموزشی واجد شاخص‌های بین‌المللی دچار کمبود هستند. به عبارت دیگر، نتایج گویای ضعف برداشت سیستم آموزشی از سواد موردنیاز حال و آینده و عدم برنامه‌ریزی بر مبنای نیازهای زندگی در جامعه جهانی و تحصیل در دانشگاه بین‌المللی است.

۵- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد فرایندی

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۴) درخصوص مشخص کردن وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد شایستگی، حاکی از آن است که مقدار آماره به دست آمده ($t = -16/060$) در سطح معنی داری $P \leq 0/01$ به لحاظ آماری معنی دار بوده ($sig = 0/000$) و از این رو، فرض تحقیق مبنی بر وجود تفاوت معنی دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه تأیید می‌شود. نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد شایستگی (۳.۵۷)، بیشتر از میانگین فرضی (۳) می‌باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهد وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد شایستگی، در همه مؤلفه‌های «مهارت‌های دانشی» ($t = -3/651$; $sig = 0/000$)، «مهارت‌های رفتاری» ($t = -13/592$; $sig = 0/000$) و «مهارت‌های بین فرهنگی» ($t = -25/595$; $sig = 0/000$) به لحاظ آماری معنی دار بوده و از این رو، فرض صفر مبنی بر عدم وجود تفاوت معنی دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه رد می‌شود. پس نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه در مؤلفه‌های ذکر شده در حد زیاد ارزیابی شده است. همچنین براساس اطلاعات جدول فوق تنها مؤلفه «مهارت‌های بین فرهنگی» با میانگین ۳.۹۴ در دامنه مطلوب (۲/۳۴-۳/۵۶۷) قرار دارد و دیگر مؤلفه‌ها در دامنه ۲/۳۴-۳/۵۶۷ یعنی در دامنه نسبتاً مطلوب قرار دارند.

تا زمانی که روابط و تعاملات دانشگاهیان و اعضای هیئت علمی مبتنی بر صلاحیت‌های جهانی لازم برای بین‌المللی شدن نباشد بین‌المللی شدن دانشگاه و یا حتی

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط

به وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد فرایندی

سطح مطلوبیت	نمره مفروض: ۳					فرآوانی	میانگین	انحراف استاندارد	نمره تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	نسبتاً مطلوب
	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب	نسبتاً مطلوب							
مدیریت و برنامه‌ریزی	۳۰۰	۲/۸۵۲	۰/۷۹۱	-۳/۲۲۰	۲۹۹	۰/۰۰۱	نسبتاً مطلوب					
عملیاتی کردن	۲۹۵	۲/۶۶۵	۰/۷۸۷	-۷/۲۹۸	۲۹۴	۰/۰۰۰	نسبتاً مطلوب					
خدمات	۲۹۸	۲/۸۲۷	۰/۸۹۱	-۳/۳۳۶	۲۹۷	۰/۰۰۱	نسبتاً مطلوب					
منابع انسانی	۲۹۶	۲/۵۸۲	۰/۸۰۲	-۸/۹۵۷	۲۹۵	۰/۰۰۰	نسبتاً مطلوب					
رویکرد فرایندی (کل)	۳۰۰	۲/۷۲۴	۰/۶۹۵	-۶/۸۵۹	۲۹۹	۰/۰۰۰	نسبتاً مطلوب					

آمارای معنی دار بوده ($sig = 0/000$) و از این رو فرض خلاف مبنی بر وجود تفاوت معنی دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه تأیید می‌شود. نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۵) درخصوص مشخص کردن وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد فرایندی، حاکی از آن است که مقدار آماره به دست آمده ($t = -6/859$) در سطح معنی داری $P \leq 0/01$ به لحاظ

تمامی مؤلفه‌های رویکرد فرایندی در سطح پایینی قرار دارد؛ و از نظر دانشجویان دانشگاه نتوانسته است برنامه‌ریزی دقیقی در زمینه بین‌المللی داشته باشد و آن را در دانشگاه در سیاست‌های بلندمدت و خط‌مشی‌های اداری و آموزشی جاری پیاده کند و از طریق انواع حمایت‌های مادی و رفاهی زمینه اجرای برنامه‌های تدوین شده را فراهم کند. آنچه مشخص است این است که هرچند ممکن است با یک نگاه این سؤال مطرح شود که شاید علت این نتایج این است که دانشجویان در جریان امور و آیین‌نامه‌ها و اهداف نیستند و به همین سبب آن را کمتر از د برآورد کرده‌اند اما حداقل می‌توان این نتیجه‌گیری را داشت که دانشجویان عملاً برنامه مشخصی را که هدف خاص بین‌المللی کردن دانشگاه در آن گنجانده شده باشد را لمس نکرده‌اند. منظور از عملیاتی کردن اختصاص بودجه و ارزیابی‌های مداوم در راستای برنامه پیش‌بینی شده و توجه به ساختار و ارتباطات سازمانی برای پیشبرد برنامه‌ها است و منظور از خدمات حمایت‌های مادی و معنوی از اساتید و دانشجویان و اختصاص شرایط رفاهی و تجهیزات علمی مناسب برای دانشجویان داخلی و خارجی است. به نظر می‌رسد دانشجویان با دیدی کلی با توجه به شرایط دانشگاه و کلیت آن نظر داده‌اند.

۶- مشخص کردن وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد روحیه‌ای

رویکرد فعالیتی (۲۰۷۲)، کمتر از میانگین فرضی (۳) است. همچنین براساس اطلاعات جدول فوق، همه مؤلفه‌ها در دامنه ۳/۶۷-۲/۳۴ قرار دارند به عبارت دیگر همه مؤلفه‌ها در دامنه نسبتاً مطلوب قرار دارند.

رویکرد فرایندی به افزودن بعد بین‌المللی به تمام جنبه‌های آموزش بعد از متوسطه شامل اهداف، سیاست سازمانی، فرایندهای تصمیم‌گیری و انتشار و ارائه استراتژی‌ها همچنین مباحث ارزشیابی اشاره دارد. همان‌طور که دویت (۲۰۰۲) نشان می‌دهد این رویکرد جامع‌ترین رویکرد در راستای بین‌المللی‌سازی است. اکثراً در مطالعاتی توسط نایت (۱۹۹۹) و وندروند (۱۹۹۴) انجام شده است، مورد توجه قرار گرفته است. همان‌طور که نایت (۱۹۹۹) اشاره می‌کند این رویکرد کم‌وبیش به ساختار سازمان و سیستم مدیریتی آموزش عالی ارتباط دارد. رویکرد فرایندی که ابعاد بین‌المللی را در تدریس، تحقیق و خدمات می‌گنجانند اساسی به این موضوع مرتبط است که چگونه ابعاد بین‌المللی را حفظ کنیم و بنابراین بر جنبه‌های برنامه‌ای عناصر سازمانی به‌عنوان آنچه در سیاست‌ها و رویه‌ها نمایش داده شده است تمرکز می‌کند (کیانگ، ۲۰۰۳). این رویکرد فعالیت‌های علمی، استراتژی‌ها، سیاست‌های سازمانی و رویه‌های گوناگونی را در برمی‌گیرد. این رویکرد به‌عنوان جامع‌ترین رویکرد به تشریح و توضیح بین‌المللی شدن شناخته شده است (دویت، ۲۰۰۲). اما یافته‌ها نشانگر آن است که از نظر دانشجویان دانشگاهی در

جدول ۶. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای مربوط

به وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد روحیه‌ای

سطح مطلوبیت	نمره مفروض: ۳					رویکرد روحیه‌ای (انسانی)
نسبتاً مطلوب	۰/۰۰۰	۲۹۷	-۴/۱۰۳	۰/۸۲۳	۲/۸	۲۹۸
						(کل)

نتایج نشانگر این است که دانشجویان میزان رویکرد وحیه‌ای را در دانشگاه کمتر از میانگین در نظر گرفته برآورد کرده‌اند. بنابراین، از شاخص‌های حمایتی مربوط به این رویکرد مانند جو صمیمی بین اساتید و دانشجویان، فضای اعتماد و کارگروهی و امکانات تسهیل‌گر و عدالت در برخورد و توزیع امکانات راضی نبودند می‌توان این‌گونه برداشت کرد که برخی مشکلات مانند عدم شفافیت و طرح مسائل و بازگویی مشکلات و ترس در برخی مسائل مانند انتقاد به رفتار اساتید و سیاست‌های دانشگاه باعث شده تا دانشجویان مصداق‌های عدم حمایت‌های گوناگون را بازگو

بررسی نتایج ارائه شده در جدول (۶) درخصوص مشخص کردن وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد روحیه‌ای، حاکی از آن است که مقدار آماره به‌دست آمده ($t = -4/103$) در سطح معنی‌داری $P \leq 0/01$ به لحاظ آماری معنی‌دار بوده ($sig = 0/000$) و از این رو، فرض خلاف مبنی بر وجود تفاوت معنی‌دار بین میانگین نمونه با میانگین فرضی جامعه تأیید می‌شود. نتایج بیانگر آن است که از دیدگاه دانشجویان، وضعیت بین‌المللی شدن دانشگاه از منظر رویکرد روحیه‌ای (۲۸۰)، کمتر از میانگین فرضی (۳) است.

نکنند. بنابراین در مواردی مانند این ارزیابی مشخص شود که به‌عنوان مثال اساتید معتقدند برخورد با دانشجویان خالی از تبعیض بوده و یا جوی سرشار از صمیمیت و اعتماد حاکم است و دانشجویان این نظر را نداشته باشند.

از دیدگاه دانشجویان، موانع تضعیف‌کننده، در دو دسته موانع درونی و موانع بیرونی تقسیم بندی و در اختیار دانشجویان قرار گرفت تا آنها را رتبه بندی کنند. نتایج به‌دست آمده به شرح جدول زیر است:

۷- مشخص کردن موانع تضعیف‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان

برای مشخص کردن موانع تضعیف‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه

جدول ۷. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون فریدمن مربوط به موانع درونی

تضعیف‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان

الویت	موانع درونی	میانگین رتبه‌ای
۱	رهبری و چشم‌انداز سازمانی ضعیف	۹/۴۰
۲	بروکراسی سنگین و عدم روان بودن برقراری ارتباطات بین‌المللی	۹/۲۶
۳	سیاست زدگی دانشگاه‌ها و مانع شدن از همکاری بین‌المللی به بهانه‌های سیاسی	۸/۱۹
۴	ناکارآمدی‌های مدیریتی و یا فقدان سیاست‌ها و رویه‌های سازمانی	۷/۵۲
۵	تفاوت ساختار دانشگاه‌های ما با ساختار دانشگاه‌های جهان	۷/۳۵
۶	فقدان ساختار سازمانی یا سازمانی که مسئول بین‌المللی باشد	۶/۵۹
۷	فقدان استراتژی/برنامه برای هدایت این فرایند	۶/۴۸
۸	منابع مالی ناکافی	۶/۱۷
۹	درگیری و مشارکت بین‌المللی فرصتی برای پیشرفت تلقی نمی‌شود و متصدی خاصی ندارد	۶/۱۳
۱۰	یک برنامه درسی بسیار سخت‌گیرانه و غیرقابل که امکان مشارکت در برنامه و طرح‌های آموزشی بین‌المللی محور را نمی‌دهد	۶/۰۶
۱۱	عدم توانمندی اعضای هیئت‌علمی از جمله تسلط به روش‌های جدید تدریس، فناوری اطلاعات و زبان انگلیسی	۵/۹۲
۱۲	علاقه محدود اساتید و عدم مشارکت	۵/۸۹
۱۳	علاقه محدود دانشجویان	۵/۶۳
Chi-Square	df	sig
۲۹۵/۲۴۳	۱۲	۰/۰۰۰

بررسی نتایج آزمون فریدمن درخصوص اولویت‌بندی موانع درونی تضعیف‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان (جدول ۷)، بیانگر وجود تفاوت معنی‌دار در ترتیب اولویت موانع درونی تضعیف‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان می‌باشد ($\text{Chi-Square}=295.243$).

ب- موانع بیرونی

جدول ۸. شاخص‌های توصیفی و نتایج آزمون فریدمن مربوط به موانع بیرونی

تضعیف‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان

اولویت بندی	موانع بیرونی	میانگین رتبه‌ای
۱	بین‌المللی شدن آموزش عالی یک اولویت سیاسی ملی تلقی نمی‌شود.	۹.۱۶

۲	محدودیت‌های ویزا که توسط کشورهای دیگر به ما تحمیل شده است.	۸.۴۳
۳	ترس از هژمونی غربی و جهان تک فرهنگی	۸.۲۷
۴	مشکلات زبانی	۸.۱۹
۵	محدودیت شناختی کشور یا منطقه از نقش سیستم آموزش عالی به‌عنوان عامل برجسته	۷.۱۱
۶	محدودیت بودجه‌بندی عمومی و یا خصوصی برای حمایت از اقدامات بین‌المللی‌سازی	۶.۹۵
۷	محدودیت‌های ویزا که کشور خودمان وضع کرده است	۶.۷۰
۸	برخی تعارض‌های بین قوانین عرفی، مدنی و شرعی	۶.۵۸
۹	قوانین غیر قبل انعطاف برای اصلاحات درسی	۶.۵۶
۱۰	نبود مؤسسات آموزش عالی راغب به شراکت	۶.۲۳
۱۱	مشکلات شناخت و تعادل شایستگی‌ها و برنامه‌های مطالعاتی	۶.۱۰
۱۲	عدم وجود استقلال و اختیار دانشگاه‌ها برای فعالیت‌های بین‌المللی در بین گروه‌های گروه آموزشی	۵.۴۹
۱۳	عدم امنیت در کشور و شهرهای ما	۵.۲۴
Chi-Square	df	sig
۱۶۹/۷۷۸	۱۲	۰/۰۰۰

که لازمه آن بازبودن و پاسخگوبودن دانشگاه‌ها نسبت به تقاضاهای محیط بیرونی است (ویرا، ۲۰۰۴). بنابراین، دانشگاه باید باگذشت زمان تغییراتی در اهداف، برنامه درسی، شیوه تدریس و نگرش خود به تعلیم و تربیت بدهد به این معنی که از حالت سنتی خود بسته به شرایط محیط بیرونی متمایز شود و از آنجا که به اعتقاد اندیشمندان دانشگاه همیشه وجه‌ای جهانی دارد و اصولاً بین‌المللی است محیط بیرونی دانشگاه محدود به جامعه و کشور نمی‌شود. اما به نظر دانشگاه‌های ما هنوز در شکل سنتی اداره می‌شوند. دانشگاه سنتی بیش‌تر در فضای سرزمینی قرار دارد که تدریس مهم‌ترین شکل برقراری ارتباط و فرد دانشمند عامل و کارگزار دانش در آن محسوب می‌شود (کویک، ۲۰۰۲). امروزه در عصر جهانی‌شدن رویه دیگری حاکم است اکنون دانش در حال غیرشخصی شدن، غیر سرزمینی شدن و از دست دادن شکل سنتی خود است. اما متأسفانه نظام آموزشی ما هنوز هم در آموزش علوم کاربردی و نیازهای جدید در حال ظهور برای فرد دخول نمی‌کند به‌عنوان مثال دانشجویان یک دانشگاه بین‌المللی باید حداقل توانایی صحبت ابتدایی با زبان انگلیسی را داشته باشند و بتوانند با ابزارهای ارتباطی مانند رایانه‌ها و فناوری اطلاعات و ارتباطات با اساتید و دانشجویان و متون تخصصی رشته خود ارتباط برقرار کنند اما نظام آموزشی ما جدیتی در امر آموزش زبان و کامپیوتر به دانش‌آموزان از خود نشان نداده است و گویا این آموزش‌ها جزو وظایف نهادی دیگر است. همچنین به نظر می‌رسد مسئولان، بین‌المللی ساختن آموزش عالی را بیشتر امری هزینه‌بر می‌دانند تا سرمایه‌گذاری. در حالی که کشورهای همسایه ایران در جستجوی جذب دانشجوی بیشتر و ارتقای شاخص‌های کیفی دانشگاهی‌شان هستند ما با تناقض‌های

بررسی نتایج آزمون فریدمن درخصوص اولویت‌بندی موانع درونی تضعیف‌کننده بین‌المللی‌شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان (جدول ۸)، بیانگر وجود تفاوت معنی‌دار در ترتیب اولویت موانع درونی تضعیف‌کننده بین‌المللی‌شدن دانشگاه از دیدگاه دانشجویان است ($\text{Chi-Square}=169.778$; $\text{sig}=0/000$).

دانشجویان در بین موانع درونی، رهبری و چشم‌انداز سازمانی ضعیف، بروکراسی سنگین و عدم روان بودن برقراری ارتباطات بین‌المللی و سیاست‌زدگی دانشگاه‌ها و مانع‌شدن از همکاری بین‌المللی به بهانه سیاسی را به‌عنوان سه اولویت اول خود انتخاب کردند و در بین موانع بیرونی موارد زیر را انتخاب کرده‌اند: بین‌المللی‌شدن آموزش عالی یک الویت سیاسی ملی نیست، محدودیت ویزا که از طریق کشورهای دیگر به ما تحمیل شده است و ترس از هژمونی غربی و جهان تک فرهنگی. با توجه به نتایج به‌دست آمده دانشجویان درباره عوامل تضعیف بین‌المللی‌شدن دانشگاه اتفاق نظر ندارند و هرکدام موارد کاملاً متفاوتی را در الویت قرار داده‌اند. دانشجویان در الویت‌بندی موانع درونی رده‌های بالاتر و مسئولیت آنها را بیشتر دانسته و به‌تبع آن الویت را به موارد کلان‌تر اختصاص داده‌اند یافته‌های پژوهش با نتایج پژوهش‌های سیا (۲۰۰۹)، سات (۲۰۰۹)، ویلیس (۲۰۰۸)، اوایلا (۲۰۰۷)، ویلیامز و بیسی (۲۰۰۸) همسویی نسبی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

محیط جهانی و رقابت‌آمیز امروزی چالش‌هایی را برای دانشگاه‌ها ایجاد کرده است که پاسخگویی به این چالش‌ها مستلزم تغییرات سازمانی و نوآوری در مدیریت دانشگاه‌هاست

بنابراین، جدا از اینکه دانشگاه‌های ما نمی‌توانند دانشجوی خارجی بیش‌تری جذب کند در تربیت دانشجویان داخلی به سبک شهروندانی جهانی نیز دچار ضعف هستند و ادامه این روش و در الویت قرار ندادن بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و بهره نرفتن از نقاط قوت و مزیت‌های رقابتی کشورمان در منطقه و جهان باعث ایجاد شکافی عمیق در مقایسه با اقدامات دیگر کشورها می‌شود به طوری که در عصری که دانش و دانشگاه‌ها به منابع تولید درآمد تبدیل شده‌اند ممکن است حتی نیازهای متقاضیان داخلی را برآورده نکنیم. بنابراین، باید با سرمایه‌گذاری در این بخش و برنامه‌ریزی و نظارت بر پیشرفت آن جایگاه واقعی خود را در این مفهوم مهم به دست بیاوریم.

خاصی روبه‌رو هستیم به طوری که در رتبه‌بندی‌ها از نظر علمی جایگاه‌های بالایی را در خاورمیانه و جهان کسب می‌کنیم اما در عمل از نظر پذیرش دانشجوی خارجی، برنامه درسی مطابق با علم روز بین‌المللی، میزبانی همایش‌های بین‌المللی، توانایی‌های متناسب یک شهروند جهانی، رسالت‌های تدوین شده خاص با هدف بین‌المللی‌سازی با مشکل مواجهیم. واقعیت این است که نظام آموزشی دانشگاه‌های ما فرد را برای جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند آماده می‌کند و فرد باید خود علاقه‌مند به یادگیری علوم روز باشد و خود را ارتقا دهد که این درخصوص درصد محدودی محقق می‌شود و مابقی فارغ‌التحصیلانی هستند که به اندازه همان فردی که وارد دانشگاه نشده در خارج از کشور مشکل دارند.

منابع

- آراسته، حمید رضا؛ سبحانی نژاد، مهدی و همایی، رضا (۱۳۸۷). «وضعیت دانشگاه‌های شهر تهران در عصر جهانی‌شدن از دیدگاه دانشجویان». *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، (۵)، ۴۷-۶۶.
- آراسته، حمیدرضا (۱۳۸۷). «جهانی‌شدن و آموزش عالی در دنیای در حال تغییر». *رهیافت*، شماره ۴۲.
- اسدی، فرشید و خوشناموند، زیبا (۱۳۹۲). به کارگیری الگوی SWOT در تحلیل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای بین‌المللی‌شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی ایران. *همایش بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران، توسعه آموزش عالی فرامرزی: فرصت‌ها و چالش‌ها*. دانشگاه فردوسی مشهد.
- حکیم‌زاده، رضوان (۱۳۸۹). «جهانی‌شدن بین‌المللی‌شدن آموزش عالی و برنامه‌های درسی میان رشته‌ای». *مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی*، (۴)۲.
- سرکارآرانی، محمدرضا (۱۳۸۱). «بین‌المللی‌شدن آموزش عالی: چالش‌ها، راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌ها». *نشریه اطلاعات سیاسی و اقتصاد*، ۱۸۳، ۱-۱۴.
- غلامی، سهیلا (۱۳۹۲). بررسی چالش‌های دانشگاه‌ها در راه توسعه آموزش عالی فرامرزی. *همایش بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران، توسعه آموزش عالی فرامرزی: فرصت‌ها و چالش‌ها*. دانشگاه فردوسی مشهد.
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۸۳). «نگاهی به جهانی‌شدن و روندهای جهانی در تحولات آموزش عالی و وضعیت آموزش عالی ایران». *فصلنامه علوم اجتماعی*، (۲۵)۱۱، ۴۲-۱.
- فتحی واجارگاه، کورش؛ ابراهیم‌زاده، عیسی؛ فرج‌اللهی، مهران و خشنودی‌فر، مهرنوش. (۱۳۹۰). «روند بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی با رویکرد آموزش از راه دور در آموزش عالی ایران». *فصلنامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، (۲)۱.
- فتحی واجارگاه، کورش؛ عارفی، محبوبه و زمانی منش، حامد (۱۳۹۱). «بررسی موانع پذیرش دانشجویان خارجی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی». *پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۶۲، ۶۵-۸۰.
- کارشکی، حسین؛ ابراهیمی، سمیه؛ مهدیزاده، کوشک و مهدیزاده، عفت (۱۳۹۲). موانع بین‌المللی‌شدن آموزش عالی در ایران: فرا تحلیلی بر پژوهش‌های انجام شده. *همایش بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران، توسعه آموزش عالی فرامرزی: فرصت‌ها و چالش‌ها*. دانشگاه فردوسی مشهد.
- مدهوشی، مهرداد و نیازی، عیسی (۱۳۹۰). ارزیابی سطح مدیریت دانش در دانشگاه‌های منتخب. *پژوهش‌نامه مدیریت تحول*، ۶، ۱۱۶-۱۳۷.
- نیازآذری، مرضیه و خسروآبادی، سهیلا (۱۳۹۲). بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در کشورهای در حال توسعه: چالش‌ها، راهبردها و برنامه‌ها. *ششمین کنفرانس بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران*.
- واعظی، مظفرالدین و قرونه، داود (سال نامشخص). «فرهنگ، جهانی‌شدن و آموزش عالی». *برگ فرهنگ*، ۵-۶۲.

Aigner, J. (1992). "Internationalizing the university: Making it work (Report No.

- 025 287)". *International Education Forum*, 12, 49-60. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 342316.
- Altbach, P.H G. & Knight, J. (2007). "The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities". *Journal of Studies in International Education*, 11(3/4), 290-305.
- Avila, J. G. (2007). "The Process of Internationalization of Latin American Higher Education". *Journal of Studies in International Education*, 11(3/4), 400-409.
- Brandenburg, U. de Wit, H. (2011). "The end of internationalization". *International Higher Education*, 62(6), 15-17.
- Choi, J. G. (2003). "The internationalization of higher education: The case of Korean universities. Ed.) ". *Catholic University of America*.
- de Wit, H. (2002). "Internationalization of Higher Education in the United States of America and Europe: A Historical, Comparative, and Conceptual Analysis". *Greenwood Publishing Group*.
- de Wit, H. (2011). "Internationalisation of higher education in Europe and its assessment: Towards a European certificate". *Trends, issues and challenges in internationalisation of higher education*, 39-43.
- Henard, F. (2010). "Learning our lesson: Review of quality teaching in higher education". *Organization for Economic Cooperation and Development*. Paris, France.
- Huang, F. (2003). "Internationalization of higher education: Discussions about its definitions". Retrieve from <http://www.gcnosaka.jp/project/finalreport/1/1-2e.pdf>.
- IAU. (2003). *Internationalisation of higher education practices and priorities: 2003 IAU survey report*. International Association of Universities, Paris.
- Jang, J. (2009). *Analysis of the relationship between internationalization and the quality of higher education*. Ph.D dissertation, University of Minnesota, Minneapolis.
- Josephine, S. (2014). *Globalization of Higher Education: a Study of Internationalization Approaches as Reported by the Directors of International Office in NEASC Accredited Doctorate Granting Universities in New England*. Ph.D dissertation, University of Hartford.
- Juris, I. Inga, E & Elina, G.S. (2014). "Project based internationalization as a driving force for change management in higher education institutions in Latvia". *Social and Behavioral sciences*, 156, 47-52.
- Knight, J. (2003). "Internationalization of higher education practices and policies: 2003 IAU Survey Report". *International Association of Universities*. UNESCO: Paris <http://www.unesco.org/iau/>.
- Knight, J. (2004). *Internationalization Issues Actors and Questions: A Comparative Regional Analysis*. IMHE Paper July.
- Knight, J. (2008). "Higher education in turmoil. The Changing World of Internationalization". *Rotterdam: Sense Publishers*.
- Knight, J. (2011). "Doubts and Dilemmas with Double Degree Programs". *Globalisation and internationalisation of higher education*, 8(2).
- Knight, J. & De Wit, H. (1997). "Strategies for Internationalization of Higher Education: Historical and Conceptual Perspective". *European Association of Internationalization Education*. Amsterdam.
- Koziol, S. Greenberg, J. Williams, L., Niehaus, E., Jacobson, C. (2011). "Internationalizing Teacher Education: A Systemic Initiative". *International Conference on Education for Teaching Glasgow, Scotland July, 2011*, 1-17.
- Lavankura, P. (2013). "Internationalizing Higher Education in Thailand: Government and University Responses". *Journal of Studies in International Education*, 17(5), 663-676.
- Liu, X. (2010). "Internationalizing of University: The Perspective of Student Mobility". *Higher Education Administration*, spring 2010.
- Qiang, z. (2003). "internationalization of higher education: towards a conceptual framework". *policy futures in education*, 1(2), 249-260.
- Saat, A. (2009). "Internationalization of higher education: Preparation, policy, implementation and recognition". *International education center (INTEC) university Technology MARA 40200*. Shah Alam Malaysia.

- Sava, s. & danciu, L. (2015). "Students perceptions while enrolling in transnational study programs". *Social and behavioral science*, 180, 448-453.
- Siah, F. (2009). "Internationalization of higher education in Iran: An interpretive case study of perceptions of a selected group of university professors". *PhD Dissertation*, University of Hawai at Manoa.
- Tambascia, J. A. (2005). "Internationalization of Higher Education: A Case Study of a private U.S. ResearchUniversity". *PhD Dissertation*, University of Southern California. [Available from PtoQuest Dissertation &Theses database (UMI No: 3219855).
- Vaira, M. (2004). "Globalization and Higher Education Organizational Change: A Framework for Analysis". *Higher Education*, 48, 483-510.
- Williams, Sh. & B.C., Victoria. (2008). *Internationalization of Curriculum: A Remedy for International Student's Academic Adjustment Difficulties*. PhD Dissertation, Memorial University of New Found land, August 4.
- Kwiek, M. (2002). "Globalization as a New Paradigm for Rethinking Higher Education? Implications for the Future". *Educational Sciences: Theory and Practice*, 2(1), 133-154.
- Warner, G. (1992). "International models and the role of the university". *International Education Magazine*, 21,21.
- Willis, D. (2008). "Frontiers of education: Japan as global model or nation at risk? ". *International Review of Education*, 54,493-515.